

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p.w. św. MICHAŁA ARCHANIOŁA

2. Czas powstania

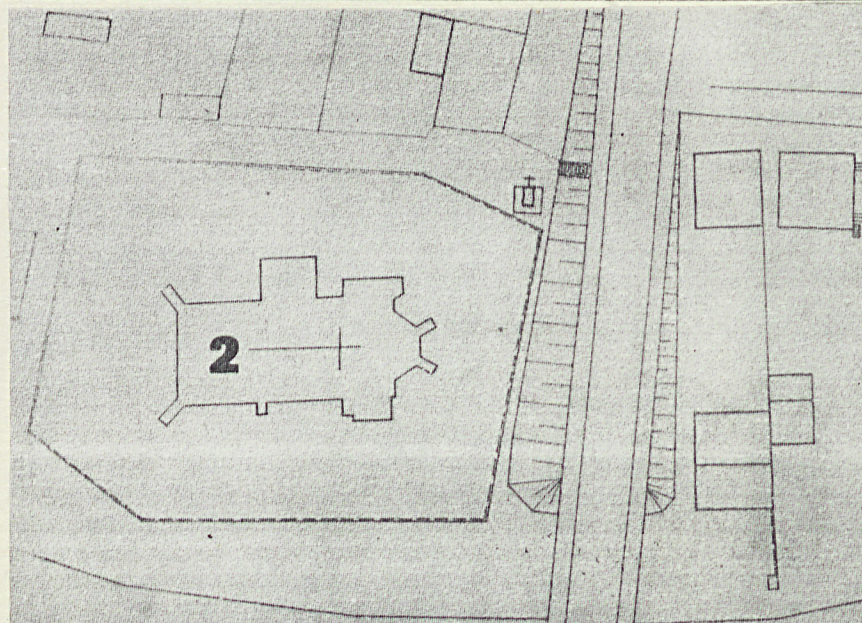
1520r.

3. Miejscowość

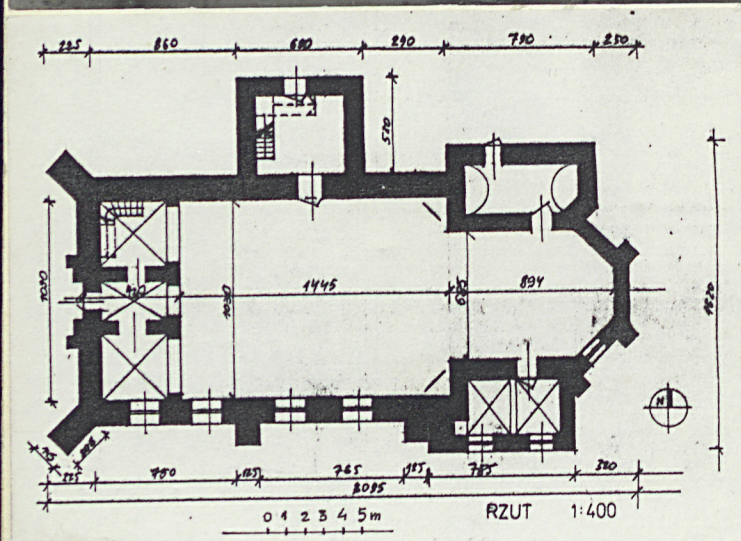
INOWŁÓDZ

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

1

sytuacja 1:1000

autor zdjęć mgr inż. arch. Ewa Gwóźdź
data wykonania 10.93.
miejsce przechowywania negatywów

Fot. 1. Widok od południa.

4. Adres

Inowłódz, Pl. Kazimierza Wielkiego
12

nr hipoteczny

działka nr 1359

5. Przynależność administracyjna

województwo piotrkowskie

gmina Inowłódz

pow. TOMASZÓW MAZ.

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Inowłódz

7. Przynależność administracyjna

przed 1.VI.1975 r.

województwo łódzkie

powiat rawsko-mazowiecki

8. Właściciel i jego adres

parafia rzymsko-katolicka p.w.
św. Michała Archanioła, adres
j.w., diecezja warszawska

9. Użytkownik i jego adres

parafia rzymsko-katolicka p.w.
św. Michała Archanioła w
Inowłodzu, Pl. Kazimierza Wlk. 12
diecezja warszawska

10. Rejestr zabytków

Nr 172/766 data 27.12.1967

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

W 1520r. król Zygmunt I ufundował w stylu późnogotyckim nad brzegiem Pilicy w centrum Inowłódza kościół p.w. św. Michała Archanioła. Ale : także fundacji Drzewieckich przypisuje się wzniesienie nowego kościoła w Inowłodzu (wg J. Augustyniaka). Ok. 1540r.

patronat kościołów inowłodzkich otrzymał Stanisław Wolski herbu Odrowąż, późniejszy kantor płocki. Parafia należała do archidiecezji gnieźnieńskiej.

W kościele pochowano patryjarchę greckiego Jeremiasza Barbiego, metropolitę Naxos i Paros, który w 1634r. jechał przez Inowłódz do Rzymu i został zabity przez rozbójników w okolicznych lasach (płyta nagrobna po lewej stronie ołtarza).

Po III rozbiorze Polski - okupacja niemiecka (ale po 1810r. nie było już Niemców w Inowłodzu). W 1793r. po zajęciu przez Prusaków kościoła św. Idziego przeniesiono cudowny obraz M. B. Bolesnej do kościoła parafialnego. Zachowała się sukienka Matki Boskiej rzeźbiona w drzewie z kapliczki giełzowskiej gdzie pierwotnie był obraz. W latach 1886-1911 (przez 25lat) preboscem był ks. Feliks Sulmierski. Jego staraniem na pocz. XIXw. dokonano gruntownej restauracji i część przebudowy kościoła w stylu neogotyckim.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach wnętrze wyposażenie, instalacje)

SYTUACJA. Kościół położony jest w środku Inowłódza, nad brzegiem Pilicy, w pobliżu mostu na rzece, przy trasie z Inowłódza do Opoczna (Pl. Kazimierza Wielkiego 12). Teren kościelny jest ogrodzony murem. Kościół orientowany. MATERIAŁ, KONSTRUKCJA, TECHNIKA.

Ściany. Murowane z miejscowego kamienia : piaskowca z domieszką rud żelaza, częściowo z cegły i tynkowane. Ościeża drzwiowe murowane. Ościeża okienne murowane. Ściana szczytowa od strony zachodniej (elew. wejściowa) wykończona cegłą i tynkowana.

Sklepienia, stropy. Strop nad nawą i prezbiterium - drewniany belkowy z podsufitką (sufit z fasetą). Empora sklepiona (3 sklepienia krzyżowe nad emporą jak nad nawą główną). Zakrystia po stronie pd. - sklepiona podwójnym sklepieniem krzyżowym, stara zakrystia - po stronie pn. - sklepiona kolebką o łuku ostrym.

Wieżba dachowa. Wieżba nad nawą główną - wiązar jednowieszakowy z krzyżulcami. Konstrukcja wiazara jest uniezależniona od krokwi; wiązar dźwiga kilka par krokwi za pośrednictwem płatwi (występują 2 pary płatwi pośrednich i płatw kalenicowa). Wiazar składa się z zastrzałów (równoległych do krokwi), ściągów i wieszaka oraz pary krzyżulców (zastrzałów) usytuowanych prostopadle do krokwi. Pozioma belka usytuowana w połowie wys. wieszara usztywnia konstrukcję. Rolę ściągów pełnią belki stanowiące zarazem konstrukcję stropu. Na długości kościoła występuje 5 wiazarów pełnych (co 6 krokwi). Krokwie co ok. 80cm.

W części nad prezbiterium - wiązar płatwiowo-jętkowy z zastrzałami. Wiazar pełny składa się z krokwi, jętki, pary płatwi podpartych słupami; zastrzały usztywniają połączenie krokwi z belką. Cała konstrukcja usztywniona jest dodatkowo belką leżącą na belkach stropowych i 1 słupem, od którego odchodzą w dwie strony (w kierunku kalenicy) potężne zastrzały.

Nad dzwonnica dach namiotowy 4-spadowy podparty słupem w najwyższym punkcie. Pokrycie dachu - blachą stal. ocynkowaną (w arkuszach).

Posadzka - lastricowa z płytek ułożonych w ornament geometryczny z 1897r. Na emporze - podłoga z desek, w zakrystii pd. - płytki z terakoty, w zakrystii pn. - terakota.

Schody. Schody na wieżę - dzwonnice : drewniane policzkowe zabudowane ścianą drewn. od dołu, łamane, dwubiegowe ze spocznikiem. Balustrada drewn. prosta

14. Kubatura 4490 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 292,6 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne kościół parafialny	17. Użytkowanie obecne kościół parafialny
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja W czasie wojny - dach nad prezbiterium i sufit były zniszczone (wstrząsy). Wymieniono konstrukcję zniszczonego dachu, w prezbiterium zmieniono pierwotną dachówkę na blachę (tylko w prezbit. była dachówka), tam też podbito częściowo nowe deski (uzupełnienie, poprawki). Na pocz. lat 80-tych zbito stare tynki zewnętrzne i założono nowe, w połowie lat 80-tych naprawiono dach - wymieniono blachę. Dwukrotnie po wojnie wykonano malowanie wnętrza.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Fundamenty - stan dobry. Ściany zewnętrzne - stan dobry, także tynki. Sklepienia empery - stan dobry. Strop - stan belek nie zawsze zadowolający, częściowo spróchniałe powierzchniowo. Deski w złym stanie technicznym. Dach - poszycie - stan dobry, konstrukcja wymaga konserwacji. Belki częściowo spróchniałe powierzchniowo, część krokwi spękana, deski podłogowe w złym stanie, niektóre elementy więźby uszkodzone przez korniki. Wyposażenie - stan dobry. Instalacje - stan dobry. Brak instalacji ogrzewczej.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Wymiana zmurszałych i spękanych elementów więźby dachowej i belek stropowych oraz desek. Wprowadzenie ogrzewania.			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

22. Bibliografia

- "Katalog zabytków sztuki w Polsce "t.II woj. Łódzkie pod red. Jerzego Z. Łozińskiego, Państwowy Instytut Sztuki W-wa 1954r. Powiat rawsko-mazowiecki na podst. inwentarza ogłoszonego drukiem przez Witolda Kieszkowskiego oprac. Bogdan Kopydłowski.
- "Inowłódz i Spała"- ks. Leon Łomiński, Lublin, nakładem autora 1925.
- "Problemy badawcze średniowiecznego Inowłodza. Materiały konferencji w Inowłodzu w dn. 2-3 maja 1980r. pod red. Jerzego Augustyniaka, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Łodzi, 1984.

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

inż. Józef Gwóźdź

imię i nazwisko

data 10.1993 r.

26. Sprawdził

imię i nazwisko

data

27. Załączniki

4 wkładki

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
INOWŁÓDZ	Kościół parafialny p.w. św. Michała Archanioła	pkt. 12, 13 - c.d.

12 -c.d.

Ufundowano sukienkę i koronę do cudownego obrazu Matki Boskiej Bolesnej oraz wszystkie 3 nowe ołtarze neobarokowe i dzwony : "Izyder" w 1898r. i "Idzi" w 1914r. Podczas I wojny światowej w Inowłodzu były walki pozycyjne - kościół stał na samej linii ognia, ale chroniony przez wzgórza ciągnące się od zachodu wzdłuż rzeki. Jednak kilka dużych szrapneli uderzyło w kościół, niektóre z pocisków do dziś tkwią w murach. W czasie II wojny światowej budynek ucierpiał na skutek wybuchu - wysadzenia mostu w 1945r. Nastąpiły spękania murów.

13-c.d.

Schody na emporę drewniane zabiegowe na belce. Balustrada z listew drewnianych krzyżujących się po przekątnych. Otwory.

Otwory drzwiowe. Zewnętrzne. Wejście od pn.-W wieży portal prostokątny o gotyckich profilach obramienia (drzwi prostokątne, otwór zamknięty żukiem odcinkowym). Drzwi drewn. płycinowe 1-skrzydłowe. Nad portalem rozeta z datą "1520". Wejście od zachodu - portal neogotycki. Otwór obramiony pilastrami i zwieńczony żukiem ostrym gotyckim, tympanon płaski bez ozdób. Drzwi drewniane płycinowe 2-skrzydłowe prostokątne. Cały portyk - neogotycki. W kruchcie kraty stalowe nowe. Wejście do zakrystii pn.- drzwi prostokątne drewn. płycinowe, ościeżnice drewniane. We wnętrzu. Wejście do "starej zakrystii" - od strony pn.- ościeża murewane ozdobnie profilowane, otwór prostokątny, drzwi 1-skrzydłowe, kute żelazne ozdobne, z herbem "Jastrzębiec", w. XVI. Wejście do "nowej zakrystii" - od strony pd.- proste ościeża betonowe, drzwi prostokątne 2-skrzydłowe drewn. płycinowe przeszklone w połowie. Wejście pn. z wieży do kościoła - duży otwór prostokątny, ościeża murewane profilowane; od strony kościoła otwór zamknięty żukiem odcinkowym, z "tympanonem", drzwi prostokątne klepkowe 1-skrzydłowe. Drzwi na schody na chór - ozdobne drewniane płycinowe prostokątne 1-skrzydłowe. Szafa wbudowana w zakrystii - drzwi drewn. płycinowe 2-skrzydł. zamknięte żukiem pełnym.

Otwory okienne. W portyku zachodnim - okno neogotyckie ostrożukowe, rozglifione ościeża. Okno o konstrukcji metalowej o podziałach szprosami na przeszklone kwadraty. Wyżej mały otwór prostokątny ujęty elementem dekoracyjnym, bez szyby.

Wkładkę założył: Józef Gwóźdź, 10.93.
(imię, nazwisko, data)

Wzór ODZ 1978 r.

Miejsce przechowywania negatywów:

W elewacji pd.- duże wysokie rozglifione okna gotyckie zamknięte ostrołukowo. Okna o konstrukcji metalowej, podziały szprosami na drobne kwadraty, pojedynczo szklone, u góry dekoracyjny witraż. W zakrystii od pd.- małe okna kwadratowe o konstrukcji drewn. dwuskrzydłowe, podział szprosami w formie krzyża, podwójnie szklone. W zakrystii od pn.- okna prostokątne (stożące), dwuskrzydłowe, drewniane, typ j.w., ale pojedynczo szklone, podział szprosami na 6 części. Otwory w dzwonnicy - wysokie okno zamknięte ostrołukowo, ościeża rozglifione, występują żaluzje.

RZUT. Prostokątna nawa główna zakończona od zachodu emporą o sklepieniu krzyżowym podpartym 2 filarami i ścianami tworzącymi kruchtę. Prezbiterium węższe od nawy, prostokątne, zamknięte 3-bocznie. Od pn. przylega wieża - dzwonnica na planie kwadratu - w przyziemiu pełni rolę przedsienka. Po obu stronach prezbiterium znajdują się zakrystie na planie pięciokrotnym (prostokąt ścięty z 1 strony - wykorzystana ściana przypory). W prezbiterium w narożach 4 przypory. Ściana nawy od strony pd. także wzmocniona szkarpami, podobnie ściana szczytowa zachodnia. Występują schody: 1) w wieży - dzwonnicy na strop nad przyziemiem, 2) na emporę (w jej pn. części). Dwa wejścia do kościoła: od zachodu na osi pod emporą oraz od pn. poprzez przedsienek w przyziemiu wieży, dodatkowo - są drzwi do zakrystii pn.

BRYŁA. W bryle kościoła wyraźnie można wyodrębnić nawę główną, prezbiterium, wieżę - dzwonnice i dwie przybudówki - zakrystie po obu stronach prezbiterium. Nawa na planie prostokąta kryta dachem dwuspadowym, na zamknięciu prezbiterium - 3-spadowym. Na zakończeniu nawy (od strony prezbiterium) - wieżyczka na sygnaturkę, ściana szczytowa od zachodu też zwieńczona małą wieżyczką. Prezbiterium nieco niższe od nawy i węższe, na planie prostokątnym, zamknięte wielobocznie. Dach 2-spadowy, na zamknięciu - namiotowy. Prezbiterium i nawa oszkarpowane. Po obu stronach prezbiterium występują niskie przybudówki (ok. 1/3 wys. nawy), kryte dachem o pochyleniu w 2 kierunkach. Od strony pn. dostawiona wieża na planie kwadratu, ściany o wysokości nieznacznie przewyższającej wys. ścian nawy, kryta dachem namiotowym 4-spadowym; wieża jest 2-kondygnacyjna.

ELEWACJE.

Elewacja zachodnia - wejściowa. Zdobnictwo neogotyckie, tynkowana. Układ symetryczny. Ściana szczytowa - dach 2-spadowy, po bokach wzmocniona skośnymi przyporami 3-częłkowymi, zwieńczona wieżyczką z prześwitem, zakończoną krzyżem. Na osi ozdobny portyk ciągnący się przez całą wysokość budynku. Dwa pilastry zakończone sterczynami obejmują rodzaj daszku dwuspadowego; pod daszkiem na osi okno o wysmukłych proporcjach zamknięte ostrołukowo, "gotyckie", pod nim właściwy portal ujęty parą pilastrów, zamknięty ostrołukiem, tympanon bez ozdób. W portyku występują dekoracyjne gzymsy. Po dwóch stronach - drobne elementy dekoracyjne - "ślepe okienka". Na osi nad portykiem małe prostokątne okienko w dekoracyjnym obramieniu.

Na osi nad portykiem

1. Miejscowość INOWŁÓDZ	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół parafialny p.w. św. Michała Archanioła	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) pkt.13 -c.d.
----------------------------	---	--

13 -c.d. z wkładki nr 1.

Elewacja wschodnia. Na 1 planie prezbiterium zamknięte 3-bocznie, przekryte dachem namiotowym i dalej 2-spadk. Dach kryty blachą. Na rogach prezbiterium przypory 3-członowe. Gzyms wysadzony. Na osi na ścianie prezbiterium wisi krzyż. Po obu stronach prezbiterium ~~przybudówki~~ kryte dachem o spadku w 2 kierunkach, "przyklejone" do przypory i ścian bocznych. W przybudówkach widoczne okna prostokątne z drobnymi podziałami; mur zwieńczony gzymsem. Ściana nawy nieco wyższa i szersza od prezbiterium, dach dwuspadowy, nad nim sygnaturka o formach barokowych, wykończona blachą. W głębi po prawej stronie dzwonnica, 2-kondygnacyjna, kryta dachem 4-spadowym, gzyms wysadzony. W górnej kondygnacji 2 otwory ostrołukowe "gotyckie" z przezroczami (żaluzjami). Dzwonnica podzielona gzymsem pośrednim w ok. połowie wysokości. Pod gzymsem wieńczącym fryz dekoracyjny. Mur tynkowany.

Elewacja północna. Widoczna ściana podłużna nawy i niższa prezbiterium (zamknięta 3-bocznie). Dach nad nawą i prezbiterium 2-spadowy (nad zamknięciem prezbiterium - namiotowy), kryta blachą. Mur tynkowany. Przy końcu nawy głównej sygnaturka barokowa już opisana. Na pierwszy plan wysuwa się w połowie długości nawy dzwonnica o ścianie nieco wyższej od nawy, 2-kondygnacyjna (kondygnacje oddzielone gzymsem). W parterze drzwi wejściowe do kościoła ujęte w ornament neorenesansowy, nad nimi na osi dekoracyjny element okrągły. W górnej części - para okien ostrołukowych z żaluzjami. Gzyms wieńczący z fryzem dekoracyjnym. Dach 4-spadkowy. Od strony wsch. przybudówka wys. ok. $\frac{1}{3}$ ściany prezbiterium, kryta dachem o spadku w 2 kierunkach; w niej drzwi prowadzące do zakrystii. W narożach prezbiterium i zach. narożniku nawy widoczne przypory.

Elewacja południowa. (od strony rzeki) Wyraźnie wyodrębniona nawa główna i prezbiterium, do którego przylega niska przybudówka. Nawa gł. wyższa od prezbiterium, kryta dachem 2-spadkowym. Wieżyczka na murze szczytowym od zachodu oraz sygnaturka (przy prezbiterium). Nawa zrytmizowana szkarpami i oknami. Występują 3 szkarpy 3-członowe oraz 4 okna wysokie prostokątne zamknięte łukiem ostrym. Identyczne okno - w ścianie ukośnej prezbiterium, oraz w jego ścianie prostej (na planie), skrócone od dołu z powodu dobudowania zakrystii. Prezbiterium kryte dachem 2-spadowym, zamknięte namiotowym. Występuje gzyms wieńczący w nawie, prezbiterium oraz przybudówce. Przybudówka znajduje się między dwiema przyporami (1-nawy, 2-ukośna prezbiterium). Posiada dach o spadku w 2 kierunkach. Na

Wnętrze widoczne 2 okna kwadratowe.

Józef Gwóźdź, 10.93r.

Wzór ODZ 1978 r.

Miejsce przechowywania negatywów:

WNĘTRZE.

Nawa główna jednop-rzestrzenna z emporeą od zachodu i węższym prezbiterium zamkniętym 3-bocznie od wschodu.. Empora otwarta na nawę arkadami w parterze, jest wsparta na dwóch filarach i 2 pilastrach przyściennych, sklepią krzyżowo. Otwór na osi prowadzący do przedsionka wąski zamknięty łukiem odcinkowym, otwory boczne szerokie zamknięte łukiem pełnym. Na emporze organy. Balustrada drewniana płycinowa. Strop płaski, podsufitka z fasetą. Po pn. stronie kościoła w nawie - ambona barokowa. W prezbiterium zamkniętym wielobocznie znajduje się ołtarz główny. W narożach nawy głównej przy prezbiterium występują 2 umieszczone po skosie ołtarze boczne. Ołtarz z lewej - obraz Chrystusa, z prawej - św. Stanisław. Wyokie gotyckie okna rytalizują ścianę północną, duże okna doświetlają prezbiterium.

Zakrystia pd.- sklepią krzyżowo, doświetlona 2 oknami.

Zakrystia pn.- sklepią kolebką.

WYPOSAŻENIE.

Ołtarz główny o formach barokowych, na zasuwie obraz św. Michała Archanioła, rzeźby po bokach - św. Piotr (z lewej) i św. Paweł (z mieczem, z prawej), na mensie ołtarzowej - Ostatnia Wieczera płaskorzeźbiona. Obraz główny - Matki Boskiej Bolesnej z w. XVI w sukience z w. XVIII.

Freski na ścianie prezbiterium : św. Józef, św. Jan Kanty, św. Julią, św. Antoni Padewski. Stalle barok. (?) po prawej stronie, dość proste.

Ołtarz po lewej stronie - północnej- neobarokowy XIXw., warsztat Urbanowskiego z Łodzi. Mensa kamienna.

W ołtarzu obraz Chrystusa Błogosławiającego, u góry piękna płaskorzeźba św. Anny z Dzieciątkiem i Matką Boską (Samotrzecia), po bokach postacie biskupów.

Ołtarz po prawej stronie-południowej - neobarokowy XIXw., warsztat j.w. Mensa kamienna. W ołtarzu obraz św. Stanisława Kostki, u góry płaskorzeźba przedstawiająca królewicza Kazimierza, po bokach postacie biskupów.

Krata do prezbiterium kuta ozdobna z 1897r. Prospekt organowy 3-częściowy, drewniana obudowa z XIXw.

Ambona o formach barokowych. Chrzcielnica późnogotycka XVIw. Tablica nagrobna Jeremiasza Barbariga, metropolity Naxos i Paros (zm. 1634), barokowa. Krucyfiks barokowy.

INSTALACJE: elektryczna, głośnikowa, odgromowa, (brak ogrzewczej).

1. Miejscowość
INOWŁÓDZ

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
Kościół parafialny p.w.
św. Michała Archanioła

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
fotografie

2

3

4

5

6

Fot. 2. Elewacja zachodnia
Fot. 3. Elewacja południowa
Fot. 4. Elewacja wschodnia
Fot. 5. Elewacja północna-
widok z pn.-wsch.
Fot. 6. Elewacja północna-
widok z pn.-zach.

Wkładkę założył: Józef Gwóźdź, 10.93.

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

OZGeof. Z.P. Ostróda zam. 699 nakł. 23.600

Wzór ODZ 1978 r.

7

Fot.7.Widok z pd.-wsch.
Fot.8.Widok z pn.-zach.
Fot.9.Narożnik pd.-wsch.

8

9

1. Miejscowość

INOWŁÓDZ

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

Kościół parafialny p.w.
św. Michała Archanioła

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

fotografia

10

11

12

13

14

Fot. 10. Ambona
Fot. 11. Widok na chór organowy
Fot. 12. Wnętrze-widok ogólny
Fot. 13. Prezbiterium
Fot. 14. Ołtarz główny

Wkładkę założył: Józef Gwóźdź, 10.93.
(imię, nazwisko, data)

Wzór ODZ 1978 r.

Miejsce przechowywania negatywów:

OZGraf. Z.P. Ostroda zam. 699 nakł. 23.600